

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Аракчєєва А.В.

студентка,

Національна академія образотворчого мистецтва й архітектури

ШЛЯХ МЕМІВ ВІД УТИЛІТАРНОЇ ОДИНИЦІ ДО ТВОРУ МИСТЕЦТВА

Кожному митцю доводиться визначитися з вектором розвитку. Спосіб життя сучасного художника й умови роботи докорінно відрізняються від досвіду його колег у минулому. В епоху інтернету людина мистецтва перестала видавати продукт своєї творчості після періоду ізоляції, а навпаки знаходиться в масовому потоці постійного споживання інформації. Цей потік поглинає художника та його глядача рівною мірою. Без сумніву, це залишає свій відбиток на творчому процесі. Нова культура спілкування, яка була побудована в інтернеті, призвела до появи модифікацій способів обміну інформацією, а саме до появи мема – одиниці значущої для культури інформації.

У статті ми обговоримо техніку, яку обрав художник та процес роботи. Поговоримо про важливість практики самоізоляції для митця. Звернемо нашу увагу на два можливих шляхи впливу митця на світ мистецтвом, що описав Б. Гройс [4; 5]. Розглянемо картини Мартінеса крізь призму цих способів. Також нам будуть цікаві статті В. Беняміна [3]. Він наголошує на втраті аури мистецтва в сучасному світі. Мартінес же, коли переносить меми на полотно, ніби намагається повернути цю ауру образам, що були народжені без неї.

Мета дослідження – розглянути творчість мексиканського художника Мауро Мартінеса і його виставку в галереї сучасного мистецтва Unit London. Для цього нам також доведеться в загальних рисах описати відносини з інтернет-мемами звичайної людини, а також взаємодію мемів і мистецтва.

Термін «мем» і концепція мема були запропоновані еволюційним біологом Річардом Докінзом у 1976 році в його книзі «Егоїстичний ген» [1]. Докінз запропонував ідею про те, що вся значуща для культури інформація складається з базових одиниць – мемів, так само, як

біологічна інформація складається з генів. Нас же в цій роботі буде цікавити більш конкретне визначення згідно з Вікіпедією [6], де «інтернет-мем» – інформація в тій або іншій формі, як правило, дотепна та іронічна, що спонтанно набуває популярності, поширюючись в інтернеті різноманітними способами.

У процесі розвитку інтернету стало популярним перетворювати твори мистецтв на інтернет-меми. У статті «Меми як форма ілюстрації в науці та освіті» [2] наведено декілька прикладів, за допомогою яких можна побачити, наскільки органічно це відбувається. Звісно, було питанням часу, коли ця ситуація обернеться на протилежність, коли таке важливе для сучасної культури явище як «інтернет-мем» потрапить під пильний погляд митців та набуде відбиток саме в класичній формі образотворчого мистецтва.

У 2020 році відбулася британська дебютна виставка техаського художника Мауро Мартінеса в галереї Unit London. У своїх роботах він використовує складові графіки й інтерфейсів додатків, інтернет-меми, смайли й інші елементи, за допомогою яких він підкреслює дигіталізацію. Фактично він переносить скріншоти олійними фарбами на полотно – технікою класичного живопису.

Живопис формувався як форма мистецтва, призначена для вузького кола глядачів (наприклад, у середньовічних церквах і при дворах монархів). Беньямін зазначає, що лише в XIX столітті, коли живопис був представлений масовій публіці салонами та галереями, він почав претендувати на схвалення цієї самої публіки. Такий звичай речей був неприродним для живопису, тому що не контролював сам процес сприйняття картин [3]. Щодо творчості Мартінеса, справа виглядає так, що він бере образи, уже схвалені цією масовою публікою, що залишає конфлікт сприйняття позаду. Наприклад, його полотна, на яких зображені смайли. Глядач приймає знайомі для себе образи, для нього це буквально буденність, адже він і сам не раз ставав автором цих свого роду «картин», коли використовував смайли у своїх повідомленнях. Тобто сприймається глядачем знайомою мовою. Це відповідає одній зі стратегій щодо можливості художника вплинути на світ, про яку говорить Б. Гройс [4]. Гумор підходу Мартінеса полягає в тому, що його образи жодним чином не можуть бути відкинуті сучасниками, тому що вони буквально вшиті в підсвідоме всіх користувачів інтернету. Як не може бути відкинуто і його первинне «послання», тому що воно, у випадках зображуваних їм мемних образів або смайлів, і не є суцільним

повідомленням, а ймовірно одним словом із повідомлення, яке залежно від контексту може виражати протилежні ідеї.

Якщо у випадку з культовими зображеннями, сприйняття намальованих образів відбувалося під чуйним ієрархічним контролем жерців і священників та обумовлювалося релігійними обрядами [3], то в наш час обрядом можна назвати нашу «цифрову залежність». Меми та інтерфейси додатків часом можуть бути в нас на очах ледь не цілу добу. Та величезна кількість часу, яку житель XXI століття проводить в інтернеті зумовлює найпотужнішу «релігію» – цифрову. За допомогою цих «обрядів» ми ніби намагаємося доторкнутися до «незбагненого», а це все, грубо кажучи, можна назвати релігією. У випадку з продуктом творчості Мартінеса, така залежність уже підготувала і відшліфувала нашу здатність «організувати та контролювати себе для такого сприйняття» [3].

Також ми можемо звернути нашу увагу на інший спосіб змінити світ силами мистецтва описаний Гройсом, на прикладі радикальних авангардистів, які прагнули створити нове середовище, яке змінить людей [4]. Мартінес же поміщає нас у світ, де визнає класикою образи, які ми самі поки не можемо визнати повністю. Він ніби дозволяє віртуальному світу прорватися в реальний через живопис – класичний і такий «справжній» вид мистецтва. З його допомогою зникає враження подвійності від сприйняття світу, яке так бентежить свідомість наших сучасників. Безумовно, у цьому підході відчувається критика самих образів, якась кричуща безглуздість, але це повідомлення не так швидко зчитується нами, не так яскраво відчувається, як матеріалізація віртуального, як враження заспокійливого злиття віртуального та реального.

Як зазначає Б. Гройс: «Ізоляція конститутивна для так званого творчого процесу – власне, саме її ми й називаємо творчим процесом» [4]. Тобто для художників попередніх поколінь була характерною самоізоляція, після якої вони демонстрували плоди своєї роботи. У теперішній же час справа йде так, що «інтернет став таким місцем, де мистецтво одночасно створюється і виставляється» [4]. Б. Гройс пояснює, що це зумовлює профанський підхід до мистецтва. Роботи Мауро підкреслюють цю проблему. На противагу своїм колегам із минулого, він бере образи з колективної бібліотеки, запозичує й загальні передані нею думки та концепти. Такий абсурдний підхід можна приймати за крик про наявність глобальної зміни в суспільстві, адже

якщо навіть художники, що славляться хистом до самоізоляції, підпали під вплив медіа, то можливо, ми вже переходимо допустиму межу. «Традиційно художник розглядається, як якась екстраординарна особистість, яка здатна бачити те, чого не бачать «звичайні», «середні» люди», – каже Б. Гройс [4], але в у випадку з Мауро, ми можемо бачити, що його художня практика дозволяє йому висловлювати та спостерігати лише те, що бачить і «звичайна» людина. Можливо, що в час, коли мистецтво виробляють масово, практика самоізоляції художника позбавлена будь-якої цінності. Він доводить до абсурду створення і споглядання творів мистецтв. Адже за підсумком більшість глядачів сприймають його картини з екранів своїх гаджетів.

Унаслідок того, що естетична цензура митця пропускає такий контент, художник прирівнює себе до споживача, немов даючи волю своєму гедоністичному несвідомому [5, с. 262].

Можливо, що такий підхід – це просто щабель розвитку. Безсумнівним є те, що картини Мауро Мартінеса, крім усього іншого, показують надмірну поглибленість людства в мережу. Можливо, що зараз, як ніколи важливим буде професійне вміння митців самоізолюватися. Можливо, що саме митці повинні взяти на себе роль того, хто буде нести культуру споживання в маси.

Список використаних джерел:

1. Докинс Р. Эгоистичный ген : монография. Москва : Мир, 1993. 318 с.
2. Цаценко Л.В., Савиченко Д.Л. Мемы как форма иллюстрации в науке и образовании. *Научный журнал КубГАУ*. 2015. № 114(10).
3. Беньямин В. Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости: веб-сайт. URL: <http://forlit.philol.msu.ru/lib-ru/benjamin1-ru> (дата звернення: 21.10.2020).
4. Гройс Б. Истина искусства: веб-сайт. URL: <http://moscowartmagazine.com/issue/18/article/266> (дата звернення: 21.10.2020).
5. Гройс Б. Комментарии к искусству : монография. Москва : Университетская книга, 2007. 281 с.
6. Интернет-мем: веб-сайт. URL: <https://ru.wikipedia.org/?curid=1377853&oldid=108335156> (дата звернення: 23.07.2020).